

AZ IGAZI VAGYON

Évek óta minden elem kerülő cikket elolvasok a termőföldről, számuk legalább ezerre tehető. Ahogy jó részükre visszaemlékszem, mindet érdekből vagy érdekekről írták. Általában gazdasági vagy politikai érdekből, érdekről. A termőföld és a földön dolgozó ember érdekében nem nagyon írt senki. Én most megpróbálom, őszintén és józanul.

Kezdjük az őszinteséggel. Kézbe veszem a közel hatvan éve kiállított születési anyakönyvi kivonatomat, benne egy rubrika, apja foglalkozása: földműves. Akkor a földnek még volt művelője, ma csak használója vagy tulajdonosa. Amikor születtem, minden családtagom, rokonom – nagyszüleim hét gyermeke és családjuk – paraszt volt. Ma édesanyám és két, jóval nyugdíjon túli unokatestvérem él földközélen, ami inkább csak a méretes parasztporta kertjét jelenti. Apai és anyai nagyszüleimnek mintegy 65 hold földjük volt, ma a városban élő két unokának 350 holdja van. Én vagyok az egyik. Amikor végigmegyek az elbokrosodott legelőkön, a kökény-, csipke- és galonyabokrok között valami szégyen vesz erőt rajtam. Mit szólnának mindehhez nagyapám, akik a legfőbb értéknek a mértéktartást tekintették? Miért mindez, ha nem tudsz élni vele!

Az ő idejükben a földet még mélyen tisztelték. Mikor munkába fogtak imádkoztak, a vetés, palántázás, tyúkültetés idejét a növekedéshez igazították. A földet az út széléig művelték, a parcella végére gyümölcsfákat ültettek, a földutat eső után nem taposták össze, az árkokat rendbe tartották, a forrásokat kikövezték. Minden darab földről, sőt a vékony parcella alsó és felső végétől tudták, hogy mennyit terem, milyen növény érzi jól magát benne. Még a téveszidők agronómusai is ismerték a rájuk bízott földet, bár ők már több falu határában, nagy táblákon dolgoztak.

Ekkorra az új rend szerint, a korábban tucatnyi néven szereplő parcellákat összevonták, átnevezték. Tizenhatos táblának hívták, ahogy a teheneket sem nevezték már Rózsának vagy Fecskének, csak 6125-ösnek. Számot kaptak, ezzel feloldódott a személyes kapcsolat és a személyes felelősség is. Talán itt volt az a határ, ahonnan már nem művelték a földet, csak használták. Aztán számot kapott a földműves is, személyi számot: 1 551004 3165. Leértékeltek az anyaföldet termőfölddé, aztán leértékeltek a falvak egy részét, majd a vidéket, végül a globális világ furcsa nevű minősítő cégei leértékeltek országunkat is. Egyszer a globális világra is sor kerül.

Az elmúlt évtizedekben sok embert megismertem, akiknek valami köze volt a földhöz. A legharmonikusabb kapcsolat nagyszüleim idejére esik, őket egykori téveszbeli kollégáim követik. Mikor a rendszerváltás idején elhagyták a tévesz romjait, Karintiából falum egykori grófjával egy osztrák gazda is érkezett, aki úgy tervezte, hogy ottani birtokát az egyik fiára hagyja, és letelepszik Magyarországon, gazdaságot alapít. Megkértek, mutassam meg nekik a határt. Miközben jártuk a földeket, a gazda alaposan megfigyelte a kultúrnövényeket, a gyomokat, felvett egy-egy marék földet, tenyerében gombóccá gyúrta, majd ledobta a földre. Nézte, széthull-e, mennyire homokos-agyagos. Végül a törvényi korlátok miatt elmaradt, de a mai napig emlékszem mozdulataira. Azóta sok földet kereső magyar befektetővel jártam eladásra kínált földeken Babócsától a Székelyföldre. Módos, sikeres emberek voltak, ügyvédek, brókerek, visszavonult bankárok, államtitkárok, titokzatos társaságok komolykodó vagy barátkozó ügynökei, táskahordozói. Kértek térképet, tulajdoni lapokat, helyrajzi számlistát, érdeklődtek a bevételről, támogatási, vadászati és lovaslási lehetőségekről, de nem találkoztam eggyel sem, aki lehajolt volna egy marék földért.

Ennyi elég volt az őszinteségből, térjünk rá a józanságra! Időnként előveszem Kolozsvári Grandpierre Emil *Árnyak az alagútban* című életrajzi ihletésű novelláját, amely szocreál emlékeit idézi fel: „*Valahányszor vidékre utaztam 1951 és a hatvanas évek között, márpedig ez gyakran megesett, kocsin, vonaton, mindig az a sivár kép fogadott. Utazásról utazásra azon tűnődtem, miből éltünk idáig, miből fogunk élni az eljövendő években. Ameddig a szem ellátott, szántatlan földek, parlag parlagot követett... Lassan méltóságteljesen gurultunk be az első mezőgazdasági városba. A pártirodán Felelős elvtársat nagy hűhóval fogadták, s mint a vásárfiára áhítózó gyerekek, egyre azt kérdezték:*

Mit hozott nekünk az elvtárs? Mit hozott? Gusztustalan volt ez a szünni nem akaró kunyerálás. Felelős elvtársnak szemlátomást tetszett, parányi karmesteri mozdulatokkal csillapította a funkcionáriusokat, mintegy megnyugtatta mindenkit, hogy senki nem marad üres kézzel....”

Ezek a sorok kísértetiesen emlékeztetnek a rendszerváltás utáni évtizedre, bizonyos elemekben napjainkra is. Felelős elvtársak sokféle párt és alapítványi színben ugyanígy járták a vidéki városok párt-, civilszervezeti, kistérségi, önkormányzati és még ki tudja milyen irodáit, ahol ígértek, és olykor osztogattak is. Mindent ugyanolyan rossz hatásokkal, tékozlóan, mint a gyapot- és gumipityang-termesztés idején, csak most egyszer marhát vágattak ki, majd a szőlőket, aztán bőségesen támogatták, hogy valaki akáccal eltelepítse a falu egykori káposztáskertjét. Közben az akácot ugyanazok tájidegenné nyilvánították, akik telepítését támogatták. Aztán sláger lett az energiazöld és -nád, a bioetanol és -dízel. Most válnak éppen kegyvesztetté, de már jön a sárkányfa...

Ennek a tébolynak része lett a föld is. Pedig ha planétánk értékeit számba vesszük, a termőföldre kellene először gondolnunk, s nem a Föld mélyének kincseire. Hajlamosak vagyunk ugyanis azt hinni, hogy az igazán értékes dolgokból kevés van, mint az aranyból, vagy fogyóban vannak, mint az energiahordozók. Pedig a legnagyobb érték az a néhány arasznyi talaj, amin járunk, ami gabonát, gyümölcsöt terem, s amiről azt hisszük, hogy kifogyhatatlan és elpusztíthatatlan.

Igen, a közelmúltban egy neves tudományos lap az USA Nobel-díjas tudósait kérdezte, hogy mit tartanak a 21. század legnagyobb fenyegetésének. Szerintük nem az energiahordozók fogyása, a Föld felmelegedése, hanem a talaj pusztulása. Ez korunk legalattomosabb és legalulbecsültebb problémája. Az emberiség a művelhető földek felső talajrétegének már több mint egyharmadát elhasználta, s évente további 0,5 százalékkal csökken a hasznosítható területek nagysága. Az ember élhet olaj, szén, tőzsdé, politika és média nélkül, de talaj, víz és kedvező éghajlat nélkül nem. A jó termőföld befogadja a vizet, enyhíti az éghajlat szélsőségeit. Harmonikus együttműködés megszűntét éhínség, társadalmi, kulturális összeomlás követi.

Végigtekintve a Kárpát-medencén, megértjük, hogy mi, magyarok valóban gazdagok vagyunk. Jó a földünk, bőséggel áll rendelkezésünkre édesvíz, éghajlatunk kiegyenlített. Mindez együtt nagyságrenddel nagyobb értéket képvisel, mint egy-egy gazdag arab állam olajkincse. Bizakodva tekinthetünk a jövőbe, ha felismerjük ezt a potenciált, és súlyának megfelelően vigyázunk rá. A mi stratégiánkat azonban eddig spekulánsok írták. Kezdetben fillérékért, majd napjainkban könnyen szerzett pénzekért szereznek száz és ezer hektárokat, befolyásuk révén arra terelik-kényszerítik a politikát, hogy rájuk szabja a törvényeket, az adó- és pályázati rendszert. Közben húsz éve folyik a zöldbárázás, az oligarcházás. Fővárosi szalonokban vitatkozunk azon, hogy hány hektár földből lehet megélni, a társadalom magatehetetlen szerencsétlenjei megtaníthatók-e a gazdálkodásra. Folyamatosan védjük az idegenektől a magyar földet, de az a társadalom számára láthatatlanul áramlik kétes érdekcsoportokhoz.

Ezer vagy akár tízezer hektárok koncentrálnak egy kézben, magyar strómanokkal, törvényesen. A föld ára ma is hektáronként egy középkategóriás autó árának ötöde-tizede, holott egy hektár Kárpát-medencei minőségű föld értéke a nem túl távoli jövőben két-három kocsi árával lesz egyenlő. Ez túlzásnak tűnik, de a lakosság zöme ezt még meg fogja élni, s akkor keserűen gondolkodnak arra, hogy a dédszülok tizenhárom hold földjével Krózusok lehetnének.

Addig végigtekinthetünk az utak, vasutak, csatornák mentén, elhagyott ipari létesítmények, téeszmajorok udvarán látjuk a gázt, dudvát, országosan tízezer hektárokat tesz ki a senki földje. A tulajdonosa nem törődik vele, mert túl olcsón, túl sok jutott neki. Máshol művelik a szántót, kaszálják a rétet, de csak a gépek jelenlétét érzékeljük, az emberét nem. A fenntartható fejlődéssel ellentétben az a birtoknagyság, ami meghaladja az emberi léptéket. Hogy ez mekkora, nem tudom, de semmiképpen sem egy családdal, négy alkalmazottal 7500 hektár. A föld nem azért van, hogy legolcsóbban, legkisebb élőlétszám-igénnyel a legnagyobb produktumot és profitot hozza, hanem azért, hogy a kor színvonalának megfelelően a társadalom egy rétegének a létfeladatát adja. Munkát, jövőképet a földből élőknek, egészséges élelmiszert mindenkinek.

A föld valamikor a falu erőforrása volt. Anyai nagyapám nógrádi szemmel módos parasztember volt, évente egy vagon búzát adott el, hogy kifizesse az adóját, közben mintaszerűen őrizte a természeti környezetet, a kultúrtáj képét, fenntartotta a tájegység jellemző értékeit, a népi örökséget, megvalósította az organikus gazdálkodást. Eközben megelégedett, boldog ember volt. Ha ma a gazdálkodók és vidéken élők adó- és támogatási viszonyait megvizsgáljuk, elképesztő arányokat kapunk. Persze közben megváltozott a világ, a cserearányok romlása miatt a mezőgazdasági termékek ára a töredékükre esett vissza. De a világ újra változik, a cserearányok talán még ebben az évtizedben megközelítik a nagyszüleink korabelit. Közben azonban a vidéktől elszakították a földet. A föld megszűnt a falu első számú erőforrása lenni, azok sok száz-, vagy akár ezeréves történelmi határait

csak a geográfia tartja számon. Ha a falvak rendelkeznének természetes határukkal, húszezer forintos hektáronkénti bérlet vagy helyi adó esetén a halálra ítélt kisfalvaink önfenntartóvá válnának. Nem szorulnának kvótákra, önhibájukon kívüli támogatásra és egyéb állami gyámkodásra.

Visszaolvasva, ez az írás a szándékomnál keserűbbre sikerült. Nyilván azért, mert az én földélményein leginkább az észak-magyarországi régióból erednek, ez pedig az ország elesettebb vidékei közé tartozik. Úgy vélem magam is, hogy az ország helyzete jobb ennél, és igazságtalan lennék azokkal szemben, akik a föld közelében maradtak, megőrizték a felmenők földszeretetét, a következtelen, vállalkozásellenes politika ellenére közel hatmilliárd euróra emelték az agrár- és élelmiszerexportot. Volt bátorságuk – olykor vakmerőségük vagy gátlatlanságuk – hogy egy álságos világ rablótörvényeit kihasználják, földet, termelőeszközt szerezzenek, de a javakkal ők teremtőmunkát végeznek. A társadalom leghasznosabb rétegét képezik, de nem igazán boldogok. Kiszolgáltatottan élnek, dolgoznak, a mindenkori helyzethez csak idomulhatnak, nem formálhatják. Legalábbis a túlnyomó többség nem! Lehetne számukra jobb világ, biztosabb jövőkép. Mindannyiunknak pedig egészségesebb élelmiszer. Olyan táplálékot szeretnénk, amit nem a tömegtermelés technológiáihoz igazítva készítenek, hanem az ember igényeihez. Legnagyobb kincsünk, gyermekeink az iskolai menzán nem a leggyengébb minőségű lisztből készült tésztákat, darált bőrkéből, nyesedékből készült virsliket, kékesfehérre szeparált tejeiket érdemelnek! De amíg tűrjük, azt kapják. Az öntudatra ébredés, kijózanodás gyötrelmes folyamat.

